

Celek a celkovost

Velmi stará myšlenka tzv. „Jednoho“ (původně zřejmě *hen kai pan* filosofa Xenofana, domyšlená pak Eleaty) je zatížena paradoxem (a možná paralogismem): o „jednom“ můžeme mluvit jen v nějakém kontextu, v nějaké souvislosti s „několika“, eventuelně s „mnoha“ „jedny“. Má-li „jedno“ mít nějaký smysl ve vztahu k „mnohým“, musí být vůči nim nějak vymezeno, ohraničeno, a to ve dvojnásobném smyslu: buď jde o ohraničení jeho vnitřní mnohosti vůči mnohostem vnějším, nebo je „jedním“ už tím, že „jest“, a nepotřebuje se ohraničovat ani být ohraničováno, neboť je „vnitřně“ naprosto homogenní. Zejména však je třeba zásadně rozlišovat „jedno“ jakožto určené (vymezené) zvenčí a „jedno“ jakožto určené (vymezené) zevnitř (tj. sebou samým, přesněji svou vlastní aktivitou). Zároveň ovšem je třeba si uvědomit, že věc je trochu složitější, neboť mezi obojími možnostmi je ještě možnost třetí, a ta je vlastně nejdůležitější (i když kvantifikace důležitosti tu není zrovna na místě): to, jak na sebe reagují (pravá) jsoucna, a jak se nejen přes sebe překládají, ale přímo prostupují jejich individuální osvětlení, a jak právě tímto vzájemným prostupováním se vytváří jakési jejich společné osvětlení, vytváří se jakási zvláštní „sféra“, o které nelze říci, že je sjednocována (a ohraničována) pouze zvenčí, ani že je takto sjednocována (a vymezována) pouze zevnitř, a už vůbec ne „zvnitřku“ jediného jsoucna-subjektu, nýbrž „zvnitřku“ více, případně i mnoha jsoucna-subjektů. Proto také nemůžeme zjednodušeně zařadit žádné „nepravé“ jsoucno do skupiny „ryzích předmětů“, pokud je nemůžeme považovat za „pravé“ jsoucno, ale musíme pečlivě rozlišovat mezi různými typy „nepravých“ jsoucna podle úrovně toho, jak jsou „okolními“ pravými jsoucnými vnímána (percipována), tj. jak jsou tato jsoucna s to na ně (tj. na taková nepravá jsoucna, třeba na chování jiných jsoucna, ale také na různé předpoklady a naopak následky jejich chování, atd.) reagovat a tak je zapojovat do vlastních (jednotlivých) osvětlení. Klasický příklad: les (nebo jakýkoli jiný biotop) není žádnou sestavou ani složeninou nejrůznějších živých bytostí (plus různých anorganických složek), a už rozhodně nejde o pouhou „hromadu“, pouhý agregát, nýbrž je jakýmsi skoro-celkem, kvazi-celkem, který může být dokonce určitými tvrdými a agresivními postupy narušován a ničen.

(Písek, 110901-1.)